

Gazi Koşusu

Anadolu'da at yarışlarının tarihi 1864 yılına kadar inmektedir. Bu tarihten itibaren İstanbul, İzmir ve Manisa dolaylarında birtakım yarışmalar yapılmış, fakat bunlar düzenli ve sürekli bir hâle getirilememiştir. Kurtuluş Savaşı da, at yarışçılığını olumsuz etkilemiş, işgal kuvvetleri işe yarar atların çoğunu götürdüklerinden, at yetiştiriciliğine ara verilmiştir. Savaş sonrasında, yarışlar nerede ise durmuştur. Ancak bu kısa duraklama döneminin ardından Atatürk, 1920 yılında Ankara'da bir at yarışı düzenlenmesini istemiştir. Devlet eliyle yurttaki at ırkını bir an önce ıslah etmek, at sayısını çoğaltmak ve atçılığın yayılmasını sağlamak için Cumhuriyet Dönemi'nin ilk harası, 1924 yılı yaz aylarında Bursa Karacabey Çiftliğinde kurulmuştur. Pek çok yerde yeni aygır depoları açılmış, özellikle Irak ve Suriye'den safkan Arap damızlıkları satın alınarak bu merkezlere dağıtılmıştır. Ayrıca, Atatürk'ün yol göstericiliği ile 1926 yılında Başvekâlete bağlı "Yüksek Yarış ve Islah Encümeni" oluşturulmuştur. Reiscumhur'un koruması altında olan bu encümende; Süvari Generali Fahrettin (Altay) Bey, Şûrayı Devlet üyesi Ali Rıza Bey, Merkez Bankası Genel Müdürü İhsan Abidin Bey ve Başvekâlet Başyaveri Binbaşı Atif (Esenbel) yer almıştır. Encümenin kuruluşundan sonra, at ırkı geliştirilmiş ve yarışçılığa bir düzen kazandırılmıştır. Encümen, her yıl tekrarlanacak bir koşu programı hazırlamış; 1927'de, koşturulmak üzere Avrupa'dan birkaç safkan İngiliz yarış atı getirilmiştir. Atatürk, modern bir başkentte at yarışlarının da yapılması gerektiğine inanmış, bu sebeple önde gelen devlet adamlarının, askerlerin ve eşraftan kimselerin atçılıkla ilgilenmesini, genç atçılara örnek olmalarını istemiştir. Hatta öyle ki yurt dışından getirilen atları kendisi, İsmet Paşa, Celal (Bayar) Bey, Mareşal Fevzi (Çakmak) Paşa satın almış, geriye kalan iki at ise, İsmet Paşa'nın yaveri Fikret (Atlı) Bey ve Fevzi Paşa'nın yaveri Ahmet (Atman) Bey'e satılmıştır. Aynı yıl, Gazi Koşusu için hazırlıklar başlamış, ancak henüz at yarışlarının yapılacağı bir hipodrom olmadığından yarış yeri için, Bahçelievler'e giden yol üzerinde, Tayyare Meydanı diye anılan, o zamanlar Muhafız Alayı erlerinin talim yaptığı düzlük uygun görülmüştür. Burada, bir pist, çok basit bir ahşap tribün, barakalar hâlinde tartı yerleri, müşterek bahis gişeleri, jokeylerin soyunmaları ve atların gölgede tutulmaları için askerî çadırlar kurulmuş ve küçük bir büfe yerleştirilmiştir. Yarışların "Reiscumhur Hazretlerinin himayesinde" ve "Başvekil İsmet Paşa'nın riyasetinde" gerçekleştirileceği ilan edilmiştir. Birinci Koşu, 3 Haziran 1927'de; yalnız mevsimin değil, tüm yılın en büyük koşusu olan Gazi Koşusu ise ertesi Cuma yani 10 Haziran 1927'de yapılmıştır. Varış Hakemleri Heyeti; Ankara Valisi Mehmet Atif Bey, Belediye Başkanı Asaf Bey ve Tümen Komutanı Kâzım (Özalp) Paşa'dan oluşmuştur. Komiserler Heyeti'nde ise, Reis olarak, Millî Müdafaa Vekili Recep Peker Bey ile yardımcıları sıfatıyla İzmir Mebusu ve CHP Kâtib-i Umumisi Saffet (Arıkan) Bey, Başvekâlet yaveri Atif (Esenbel) Bey, Baytar Binbaşı Cemal Beyler vardır. Müfettiş ise, Muhafız Kıtası Kumandanı İsmail Hakkı (Tekçe) Bey'dir. Bu tarihlerde Türkiye'de henüz yeterince üç yaşında tay olmadığı için, üç ve yukarı yaşlı İngiliz erkek ve kısraklarının girebileceği bir yarış olarak düzenlenmiştir. Sözü edilen ilk koşu, 2000 metre mesafeli bir handikaplıdır. Yani güçlü atlar daha ağır sıklet taşımaya mecbur edilerek güçsüz atların kazanma şansı artırılmıştır. Yarışa kaydedilen dört attan biri Ankara'dan, diğer üçü trenle İstanbul'dan getirilmiştir. 2000 Lira ödüllü bu yarış İhsan Atçı'nın bindiği, Ali Muhittin (Hacıbekir) Bey'in 'Neriman' adlı atı kazanmıştır. Gazi Koşusu bir yıl sonra, yaşa göre sıklet esaslı üzerine, açık koşu olarak gerçekleştirilmiş, ikramiyesi 2500 liraya çıkarılmıştır. 1928'deki 2. Gazi Koşusu'nu Atif Bey'in 'Primerole' adlı atı, 1929'daki 3. Gazi Koşusunu Celâl Bayar'ın 'Cap Griz Nevz' adlı atı, 1930'daki 4. Gazi Koşusu'nu İsmet İnönü'nün 'Olga' adlı atı kazanır. Böylece, iki büyük devlet adamının atları da birer kez bu yarışın galibi olmuşlardır. Türkiye'de safkan İngiliz atı yetiştiriciliği hızla geliştiği için, 1932'den itibaren yarışmaya bir sınırlama getirilmiştir. Buna göre, Gazi Koşusu'na, artık yalnızca üç yaşlı erkek ve dışı yerli taylar girebilmektedir. Koşu mesafesi de 2000 metreden 2400 metreye çıkarılmış, kazanan ve dereceye giren at sahiplerine verilecek para ödülü de, her yılın

koşullarına göre yeniden düzenlenmiştir. Bu arada; Ankara'nın ilk hipodromunun kısa zamanda yetersiz kalması üzerine, Atatürk'ün emri ile, İtalyan Mimar Vietti Violi'ye çizdirilen Büyük Ankara Hipodromu'nun inşası 1936 yılında bitirilmiş ve yarışlar bu yeni hipodromda yapılmaya başlanmıştır. Ancak bu hipodromun 1978 yılında kapatılması üzerine, Gazi Koşusu bu tarihten itibaren İstanbul Veli Efendi Hipodromu'nda yapılmaktadır. Türk sporunda Atatürk adına düzenlenen en eski yarışma olan "Gazi Koşusu" at yarışı, Atatürk'ün müsaadeleriyle yapılmaya başlanmış ve onun ebediyete intikalinden sonra da düzenli olarak devam etmiştir. Gazi Koşusu bugün de Türk yarışçılık dünyasının en önemli yarışmasıdır. Gazi Koşusu'nun özelliği; üç yaş ve üzeri safkan İngiliz taylarının bu koşuya yarış hayatları boyunca sadece bir kere katılabilmeleridir. Çim pistte koşulan yarışın mesafesi 2400 metredir. Bu koşuyu kazanan safkan atlar; yılın en başarılı atı unvanına sahip olmakta ve yarışçılık tarihinde saygın bir yer edinmektedir.

Gazi Koşusu'nun en iyi derecesi 2'26.22 ile 1996 yılında Özdemir Atman'ın 'Bold Pilot' isimli safkanına aittir. 1927'den itibaren yaşanan süreçte Gazi Koşusu'nu en fazla kazanma başarısını gösteren eküri, ['Darling' (1950), 'Kusun' (1953), 'Atlıhan' (1961), 'Melikşah' (1963), 'Kayarlı' (1964), 'Minimo' (1971), 'Akkor' (1972), 'Karayel' (1973), 'Buğra' (1976), 'Toraman' (1982), 'Cartegena' (1984), 'Hafız' (1986), 'Popular Demand' (2005)] toplam 13 kez ile Eliyeşil Ekürisi'dir. Yine Eliyeşil Ekürisi, 1971-1973 yıllarında 'Minimo', 'Akkor' ve 'Karayel' adlı safkanlarla 3 kez arka arkaya birinciliği kazanmayı başarmıştır. Jokey Mümin Çılgın ise, 'Helene de Troe' (1960), 'Apaçi' (1965), 'Nadas' (1974), Dr. Seferov (1979), Dersim (1981), Uğurtay (1985), Hafız (1986), Tom Image (1988) ve 'Abbas' (1991) ile 9 defa aldığı birincilikle 'En Çok Gazi Koşusu Kazanan Jokey' unvanına sahip olmuştur. Türk yarışçılığının en önemli yarışması olan Gazi Koşusu'nun armağanı, 1979 yılında kaybettiğimiz ünlü heykeltıraş Prof. Dr. Şadi Çalık'ın eseri olan, som gümüşten yapılmış, Atatürk'ün at üzerindeki heykelciğidir. 1970 yılından itibaren "Gazi Koşusu" birincilerine verilmeğe başlanan bu heykelciği ilk kez, 'Sadettin' isimli safkanın sahibi Sadun Atığ almıştır. 24 Haziran 2007'de, İstanbul Veli Efendi Hipodromunda yapılan 81. Gazi Koşusunu Hayrullah Doğan'ın sahibi olduğu 'Inspector' isimli safkan, Jokeyi Ömer Kaya ile kazanmıştır. 2'30.20'lik derecesiyle birinci olan Inspector, birincilik ikramiyesinin yanı sıra yetiştiricilik primum ve kaydiye ücretleriyle birlikte sahibine toplam 793.300 YTL kazandırmıştır.

Atatürk Döneminde Yapılan Gazi Koşularının 12 Yıllık Şeref Listesi Şöyledir:

YIL	KAZANAN TAY	ORJİN	AT SAHİBİ	JOKEY	SÜRE	İKRAMİYE
1927	Neriman	Veixllum-Quarrel	Ali Muhiddin Hacıbekir	İhsan Atçı	---	2.000
1928	Primerole	Odul-Ma Pays	Atif Esenbel	Yula	2'44	2.500
1929	Cap Griz Nevz	Stefan the Great-Choice	Celâl Bayar	Clark	---	2.500
1930	Olga	Prince Eugene-Uncommon	İsmet İnönü	N.Horvath	---	2.000
1931	Young Turc	Jueiggneur Perslan Rose	Mr. Yantes	Schnelly	---	3.000
1932	Lale	Ecouen-Sardaigne	Akif Akson	N.Horvath	2'48	5.000
1933	Özdemir	Onyx 2-La Brorurdonniere	Karacabey Harası	Yunus	---	5.000
1934	Ece	Cumulus Romaika	Salih Temel	Paul	---	5.000
1935	Tomru	Onyx 2-Farinette	Ahmet Atman-Fikret Yüzatlı	N.Horvath	---	5.000

1936	Şilem	Onyx 2-Romomichelle	Memduh Alan	Paul	2'47	5.000
1937	Taşpınar	Onyx 2-Aigrette	Salih Temel	Davut Aktı	---	5.000
1938	Romance	Alinari-Hercegnö	Said Halim	N.Horvath	2'44.5	5.000

Azize AKTAŞ YASA

KAYNAKÇA

ATABEYOĞLU, Cem, **Atatürk ve Spor, Selâhattin Giz'in Fotoğrafları ile**, Ankara 1981.

Gazi Koşusu", **Meydan Larousse**, 5. Cilt, 1971.

GÜVEN, Özbay, **Türklerde Spor Kültürü**, Ankara 1999.

KOCATÜRK, Utkan, **Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçalı Atatürk Günlüğü**, Ankara 1999.

TUĞLACI, Pars, **Çağdaş Türkiye**, Cilt 3, İstanbul 1993, <http://www.populertarih.com.tr>, 13.06.2008.

YILDIZ, Doğan, **Çağlar Boyu Türklerde Spor**, İstanbul 2002.

28/11/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/gazi-kosusu/?pdf=3651> adresinden erişilmiştir